

מסורת הש"ס

(א) [בס"פ: ממתנא], (ב) וזיל אלא אפרוח, (ג) לעיל קטנא, (ד) וזיל לקן קך אחת בשנה בשמשות, (ה) זימ לא, (ו) נמטו טו, (ז) אשכ קטו, טוכה נג: מריס טו: מסוכ י"א, (ח) מסוכ טו, (ט) ויפרק יד, (י) לקת שלח וקיס וכו', כז"ל כש"ל, (יא) מריס טו, (ב) כס"א טקפ: דשלח,

תורה אור השלם

1. פי יקרא קן צפור לפניך בדרך בכל עין או על הארץ אפרוחים או ביצים והאם רבצת על האפרוחים או על הביצים לא תקח ואין על הבנים: ודברים כזו וזאת הבנים תקח לך למען יטב לך והארבת ימים: ודברים כזו וזאת הבנים תקח לך וכל תגול לא תקח עד פקעת שפיר אתך עד בקר: ויקרא י"ט ב' ויהי כי חפצת אדם והשיב את הגולג אשר גול את העשק אשר עשק או את הפקוד אשר הפקד אמו או את האבדה אשר מָצָא: ויקרא כ' ב'

הגהות הב"ח

(א) גמ' חיפכא חין סס אלא אפרוח אחר: (ב) שם ומאי אולמיה:

הגהות מהר"ב

[א] גמ' מהו דמינא כיון דאסור בתשמיש המטה. כ"ב ע"י מיר דף נח ע"ז בתוס' ד"ה ה"ק וכו' ועיני' כגמ' ד"ה כ"ה כסס סוגין ליתמי לית ועשה וי' ע' דכלן נאמר רק מדחית עשה: [ב] הור"ם ד"ה לא לריכא דעבר ושקילה דלאו עבריה וכו'. כ"ב ע"י ע"י דכתיב צינן משועה כלל י"ב דף פג ע"ה:

שילוח הקן פרק שנים עשר חולין קמ"א.

עין משפט
נר מצוה

כה א ב ג מ"י פ"ג מהל' שמיטה ה"ג ה' ו' סמך ששן שה טו"ע י"ד סי' ר"כ ספקי ה': כו ד מ"י פ"ג מהל' טומאת רעט ה"ג ה': כז ה מ"י פ"ג מהל' שמיטה ה"ג ה' וע"ש סמך ששן שה טו"ע י"ד סי' ר"כ ספקי ה': כח ו מ"י פ"ג מהל' טומאת רעט ה"ג ה':

מוסף רש"י

פטור מלשלח. דהא כיון דזכר זה מוונת קרינא כזה (ועי' קטנא). קיימו ולא קיימו. כלל היתק לעשה. קיים את העשה פטור, לא קיימו חייב, שעשה מקומו של לאו הוא ואין הלואו מלי צניטול העשה, משמע שעבר הלואו נגמר, אבל העשה יתן לעקור המלקות ולשייב ל' או קיים העשה ויפטר או ילקח (מכות טו). בטלו ולא בטלו. בטל את העשה חייב על הלואו, לא בטל את העשה פטור, שהלאו מלי צניטול העשה ואינו נגמר עד שביטל את העשה צריכ צניטול עולם שלח וזיל להתקיים עוד (שם). שמו של הקב"ה. כמתנא גמליה יתן ה' אוקין וכו', דכתיב וכתב את כל האלות האלה וגו' (סוכה ג:). ימחה על המימין. דכתיב כסופה ומחה אל מי המריס והכנה הזכרות כפרסה ופ"ה כתיב ומחה (מכות י"א). לבדוק את המטוה וחס טוהיה היא היא שלט צניטה (סוכה שם). לוקח ואינו משלח. קסבר שלח מעיקרא משמע, לא תקח האם אלא שנתה קודם לקוחה, וע"ז דכתיב שם לא תקח. לא למימנא דלא תקחת שלח ומיהו לאו שיתק לעשה, אלא לאו שקדמו עשה הוא (מכות טו). וכע"ז שם ט"ז. משלח ואינו לוקח. קסבר שלח אחר לא תקח משמע דכתיב, והוא ליה יתק לעשה ואם לקחת שלח (שם וס"ט).

ליתני רובדי אילן. וכ"ש מעופפת: ה"ג ח"כ ליתני רובדי אילן. וכו' לא צריכא דעבר ושקליה דלאו עבריה (כ"ו). מכאן קשה לפי ריב"א צ"ל אלו עוברין (פסחים דף מו:). דאמר אחריתא לא ליתני רובדי אילן וכו' לנכסוי זהו דס' פכור והקשה והא יוס טוב עשה ולא תעשה הוא ומיך דנהי ללא דמי מיהו אס' עבר על אותו לאו אינו לוקה דהא ללא דמי היינו משום עשה אבל הלואו כמאן דליתיה דעשה דמי ליה והכא משמע דכל זמן ללא עבר ושקלה איכא עשה וללא תעשה וצריך לומר לפירוש שמה דוקא לענין דלא לקי על אותו לאו אבל לא מדחי ליה לגמרי: אף

ליתני רובדי אילן וכו' מעופפת מעופפת איתני רובדי ליה דאפי' כנפיה נוגעות בקן פטור מלשלח והאנן תנן בזמן שכנפיה נוגעות בקן חייב לשלח אמר רב יהודה כי קתני מתניתין^(א) בנוגע מן הצד: אין שם אפרוח וכו': א"ל ההוא מרבנן לרבא אימא איפכא אין שם^(ב) אפרוח אלא אחד או ביצה אחת פטור מלשלח דבעינן אפרוחים או ביצים וליכא היו שם אפרוחים מפרוחים או ביצים מוזרות חייב לשלח שנאמר קן קן מכל מקום אם כן נכתוב קרא והאם רובצת עליהם מאי והאם רובצת על האפרוחים או על הביצים לאקושי אפרוחים לביצים וביצים לאפרוחים: מתני'^(ג) שלחה וחורה אפי' ארבעה וחמשה פעמים חייב שנאמר שלח תשלח את האם ואת הבנים ומשלח את הבנים חייב שנאמר שלח תשלח את האם ואת הבנים והחזירין^(ד) לה ואח"כ חורה האם עליהן פטור מלשלח: גמ'^(ה) א"ל ההוא מרבנן רבא ויאימא שלח הוא זימנא תשלח תרי זימנין א"ל שלח אפילו מאה פעמים תשלח אין לי אלא לדבר הרשות לדבר מצוה מנין ת"ל תשלח מכל מקום א"ל ר' אבא בריה דרב יוסף בר רבא רב כהנא אלא טעמא דכתב רחמנא תשלח היא לאו הכי הוה אמינא לדבר מצוה לא עשה ולא תעשה הוא ואין עשה דוחה לא תעשה ועשה לא צריכא דעבר ושקלה לאו דלאו עבריה עשה הוא דאיכא ליתי עשה ולידחי עשה קמ"ל הניחא למאן^(ו) דתני קיימו ולא קיימו אלא למאן דתני בטלו ולא בטלו כמה דלא שחטה לא עבריה ללאו ותו לר' יהודה דאמר שלח מעיקרא משמע אפי' עשה גמ' ליכא אלא אמר מר בר רב אשי כגון שנמלה על מנת לשלח דלאו ליכא עשה הוא דאיכא וליתי עשה ולידחי עשה^(ז) מאי אולמיה דהאי עשה מהאי עשה סלקא דעתך הואיל ואמר מר ג' גדול שלום שבין איש לאשתו שהרי אמרה תורה שמו של הקב"ה שנכתב בקדושה ימחה על המים והאי מצורע כיון דכמה דלא מטהר אסור בתשמיש המטה דכתיב וישב מחוץ לאהל שבעת ימים אהל זה ואתו מכאן שאסור בתשמיש המטה א' מהו דתימא כיון דאסור בתשמיש המטה ליתי עשה דידיה ולידחי עשה דשלוח הקן קמ"ל: מתני'^(ח) הנוטל אם על הבנים ר' יהודה אומר לוקה ואינו משלח וחכמים אומרים המשלח ואינו לוקה זה הכלל וכל מצות לא תעשה שיש בה קום עשה אין לוקין עליה: גמ'^(ט) בעי רבי אבא בר ממל טעמא דרבי יהודה משום דסבר לאו שניתק לעשה לוקין עליו או דלמא בעלמא סבר לאו שניתק לעשה אין לוקין עליו והכא היינו טעמא משום דקסבר שלח מעיקרא משמע תא שמע גב וגזלן ישנן בכלל מלקות דברי רבי יהודה והא הכא דלאו שניתק לעשה הוא דרחמנא אמר לא תגזלו^(י) והשיב את הגזלה שמע מינה טעמא דר' יהודה משום דקסבר לאו שניתק לעשה לוקין עליו אמר ליה ר' זורא לאו אמינא לכו כל מתניתא דלא תניא בי רבי

ללאו דבעמוד ושלח והפטור קאי ואכתי לאו ועשה הוא ולא זעי קרא כלל לדבר מנחה ואנא ידענא דאין עשה דוחה את לא תעשה ועשה: וכו' לרבי יהודה דאמר. במתני' לוקה ואינו משלח ואמר לקמן דהיינו טעמא דרבי יהודה דקסבר שלח מעיקרא משמע כלומר לא תקח האם אבל כשתמנאנה שלחנה ואם לקחה לא קאמר קרא דלשלחה האו מו ליכא לאוקמנא כשעבר ונטלה דהא אפילו לדבר הרשות עשה ליכא ולא זעי שילוח דכיון דנטלה עבריה ללאו ועשה דלאו צעמוד ושלח קאי: על מנא לשלחה. ואפילו לרבי יהודה צעמוד ושלח קאי דהא לאו עבריה ללאו ואי נמי לא משלחה מו ליכא לאו דהא כבר לקחה דביתר ותו לא קרינא ציה לא תקח ועשה איכא וכו' ליתי עשה דמנורה ולידחי להכי אינטריך קרא: ומאי אולמיה. דעשה דמנורה מעשה דשלוח דמיטק אדעתיה דנדחיה: ימחה על המים. פרשת סוטה יש בה הזכרות הרבה כתובות: אסור בתשמיש המטה. כמאן דאמר צעמוד קטן (דף י"א): ימי ספירו וקל וחומר לימי חלוטו: אהל זה או אסורו. שבו לכם לאהליכם [בדברים ה'] לנשותיכם שאסרתם לכם ואמרתם אל תגשו אל אשה (שמות י"ט): מתני' טעמא דרבי יהודה דלוקה מפרש בגמרא: ואינו משלח. דאיסור דעבד עבד: אין לוקין עליו. דלהכי נתקו לעשה לומר אס' עבר על הלואו יעשה זאת וינצל לא תקח האם ואם לקח שלח משלח: וה כלל וכו' אין לוקין עליו. אלא אס' כן לא קיימו מו כד דבור למאן דתני קיימו ולא קיימו אלא משלח מו כד דבור ואינו לוקה ואם לאו שנתק לעשה לוקה ואינו לוקה ולמאן דתני בטלו ולא בטלו זעי עד שיחטוב אותה ואי לא לא לקי: גמ' בעלמא. כגון לא תגזלו והשיב את הגזלה דהתם ליכא למימר קודם גזילה משמע דאס' לא גזל מה ישיב: שלח מעיקרא משמע. הכי קאמר קרא לא תקח האם אבל מה יש עליך לעשות כשתמנא קן שלח תשלח את האם ואין כאן יתק לעשה אלא עברת עשה ולא תעשה מפני שעשה קדס: והשיב את הגזלה. אף על פי שכתוב אחרון בפרשה על כרחך לאו שניתק לעשה הוא שאין השבה קודם גזילה וכשגול עבר על לא תגזלו נמנא העשה לנטוה לאמר גזילה: